

ДОСВІД СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ПОТРАПЛЯННЯ ДО ЗАСУДЖЕНИХ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ

Махніцький О. І.

*кандидат юридичних наук,
екс Генеральний прокурор України
м. Львів, Україна*

Немало повчального та прогресивного, що стосується запобігання потрапляння до засуджених, позбавлених волі, заборонених предметів, є у нормотворчій і практичній діяльності скандинавської правової сім'ї [1, с. 303-374].

У першу чергу, мова йде про Норвегію, яка на переконання В. О. Жабського (і це не викликає заперечень), відноситься до країн, що досягли значних результатів у питаннях застосування та виконання кримінальних покарань, а також реалізації міжнародних стандартів у повоженні із засудженими [2, с. 63].

Правовою основою виконання покарання у виді позбавлення волі в Норвегії є Закон «Про виконання покарань» [3] та Правила «Про виконання покарань» [4].

Крім цього, відповідно до зазначеного закону (абз. 1 ст. 5), правом нормотворчої діяльності наділялась й Виправна служба Данії [3], яка регулює питання, що пов'язані з недопущенням потрапляння до засуджених у місцях позбавлення волі заборонених предметів.

Серед особливостей кримінально-виконавчої діяльності Норвегії звертає на себе той факт, що у деяких виправних установах (наприклад, тюрми «HaldenFengsel») наглядачі ходять без зброї, регулярно обідають з особами, позбавленими волі, та займаються із ними спортом. При цьому, половина наглядачів – жінки, оскільки на переконання керівництва тюрми, це знижує агресивність засуджених [5, с. 26] та, без сумніву, зменшує потяг до заборонених предметів [1, с. 316].

До особливостей процесу виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі в Норвегії можна віднести й те, що у нормативно-правових актах відсутні заходи заохочення, а серед дисциплінарних стягнень немає тих, що пов'язані з поміщенням засудженого в ДІЗО чи ПКТ, але є те, що має пряме відношення до досліджуваної у цій роботі тематики – дисциплінарне стягнення у виді позбавлення пільг засудженого (користування книгами, телевізором, комп'ютером, т. ін.) [1, с. 327].

Певні позитивні моменти та особливості мають й нормативно-правові акти, які регулюють порядок виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі у Швеції [1, с. 328-348]. До таких, зокрема, відносяться наступні:

а) цей вид покарання регламентується як КК [6], так і спеціальними законами «Про позбавлення волі» [7], а також відомчими правовими джерелами, які видає Служба тюрем і пробації Швеції [1, с. 328-323];

б) КК не містить мети покарання – вона визначена в законі Швеції «Про позбавлення волі» (§ 1 ст. 5 глава 1) [1, с. 329];

в) у законодавстві, яке стосується виконання покарання у виді позбавлення волі, до мінімуму зведений перелік дисциплінарних стягнень, що застосовуються до засуджених, а також вони передбачають такі стягнення, як поміщення цих осіб у ДІЗО або ПКТ [1, с. 348];

г) у законодавстві не визначено поняття «заборонені предмети».

Цікавим у цьому сенсі та з огляду на вирішення проблем, пов'язаних із запобіганням потрапляння у місця позбавлення волі заборонених предметів, є досвід Фінляндії [1, с. 349-374].

Зокрема, питання, що стосуються виконання покарань у виді позбавлення волі, регулюються як КК і спеціальними законами Фінляндії («Про позбавлення волі», «Про звільнення засуджених до тривалих строків позбавлення волі», «Про попереднє ув'язнення»), так і Указами («Про позбавлення волі») [8], а також відомчими нормативно-правовими актами Агентства кримінальних санкцій [1, с. 350], яке й вирішує проблеми, пов'язані із запобіганням потрапляння до засуджених заборонених предметів.

Однією з особливостей Фінляндії є те, що відповідно до Закону «Про позбавлення волі» кожна тюрма повинна мати конкретні правила, які затверджуються директором окружної тюрми та передбачають у тому числі перелік заборонених предметів, які не мають право тримати при собі, використовувати та збувати засуджені у місцях позбавлення волі [1, с. 451].

Характерною та, одночасно, відмінною рисою нормативно-правових актів Фінляндії, які відносяться до сфери виконання покарань, є те, що у них не закріплені принципи виконання та відбування кримінальних покарань, як це, зокрема, передбачено в ст. 5 КВК України [1, с. 355].

Крім цього, відповідно до вимог § 6 ч. II «Початок виконання покарання та поміщення до тюрми» Закону Фінляндії «Про позбавлення волі», на кожного засудженого складається план відбування покарання, участь у формулюванні якого в обов'язковому порядку приймає особа, яка поміщена у тюрму [1, с. 359].

Щодо додаткових правообмежень, які встановлюються для засуджених, позбавлених волі, у ході відбування покарання, то ці питання вирішує пенітенціарний суддя Фінляндії [1, с. 362].

Серед інших особливостей нормотворчої діяльності Фінляндії, яка стосується порядку і умов виконання покарання у виді позбавлення волі, є те, що засуджені мають право носити власний одяг [1, с. 363-364], а також те, що особи, які виявили бажання працювати отримують грошову винагороду, яка у разі вчинення дисциплінарного правопорушення може бути зменшена до мінімуму [1, с. 373-374].

Література:

1. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2018. 514 с.
2. Жабский В. А. Наказания по уголовному законодательству зарубежных стран : теоретико-прикладное исследование : дисс... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Рязань : Академия Министерства юстиции РФ, 2011. 416 с.
3. Act relating to the execution of sentences etc. (The Execution of Sentences Act) : 19 p. URL: <https://img3.custompublish.com/getfile.php/2018208.823.ytdxsvbibe/straffegien-nomforingstolen+engelsk.Pdf>.
4. Regulations to the Execution of Sentences Act. 20 p. URL: <http://img3.custompublish.com/getfile.php/2018212.823.rctufbagcu.Pdf>.
5. Богунов С. О., Копатун І. М., Пузирьов М. С. Пенітенціарні системи України та Норвегії : порівняльно-правовий аналіз : посіб. / за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : ДПтС України, 2012. 52 с.
6. The Swedish Penal Code. Stockholm, 1999/ 182 p. URL: <https://www.gov.uk.Pgf>.
7. Act on Imprisonment (Swedish Code of Statutes, 2010. 17 p. URL: <https://www.kriminalvarden.se.pgf>.
8. Prison policy, prison regime and rights in Finland, 2008. Vol 42. P. 317-338.